



Bruxelles, 3. listopada 2022.
(OR. en)

12997/1/22
REV 1

SOC 533
EMPL 365
ECOFIN 942
EDUC 333

NAPOMENA O TOČKI „I/A”

Od:	Odbor za socijalnu zaštitu
Za:	Odbor stalnih predstavnika (dio 1.) / Vijeće
Predmet:	Ključni socijalni izazovi: ključne poruke Odbora za socijalnu zaštitu utemeljene na godišnjem pregledu instrumenta za praćenje uspješnosti socijalne zaštite – potvrđivanje

Za delegacije se u prilogu nalaze ključne poruke Odbora za socijalnu zaštitu utemeljene na godišnjem pregledu instrumenta za praćenje uspješnosti socijalne zaštite i kretanja u politikama socijalne zaštite, s ciljem da ih Vijeće potvrdi 17. listopada 2022.

Cjelovito izvješće dostupno je u dokumentu 12997/22 ADD 1.

Profili zemalja iz instrumenta za praćenje uspješnosti socijalne zaštite priloženi ovom izvješću nalaze se u dokumentima 12997/22 ADD 2 – 4.

Ključne poruke Odbora za socijalnu zaštitu

Godišnje izvješće za 2022.

*Pregled instrumenta za praćenje uspješnosti socijalne zaštite i
kretanja u politikama socijalne zaštite*

KLJUČNE PORUKE

- 1. U cilju ispunjenja svojeg mandata kako je utvrđen u članku 160. UFEU-a Odbor za socijalnu zaštitu izradio je za Vijeće godišnji pregled socijalne situacije u EU-u i kretanja u politikama u državama članicama,** koji se temelji na najnovijim dostupnim podacima i informacijama. Na toj osnovi Odbor za socijalnu zaštitu u nastavku ističe nalaze i zajedničke prioritete koji bi trebali poslužiti kao smjernice za pripremni rad na godišnjem pregledu održivog rasta za 2023.
- 2. U 2021. ponovno je zabilježen rast u državama članicama EU-a.** Sve bolja zdravstvena situacija i koordinirana djelovanja na razini EU-a i nacionalnoj razini za ublažavanje posljedica pandemije bolesti COVID-19 pomogli su gospodarstvu EU-a da se u jesen 2021. vrati na pretpandemijsku razinu proizvodnje. Nezaposlenost se smanjila s pandemijskog maksimuma od 7,8 % krajem 2020. na 6,0 % sredinom 2022. Realni dohodci kućanstava također su se poboljšali u 2021.
- 3. Agresivni rat Rusije protiv Ukrajine 2022. stvorio je novo gospodarsko i geopolitičko okruženje.** Posljedično povećanje cijena energije i robe, poremećaji u opskrbi i sve veća nesigurnost ugrožavaju oporavak Europe nakon pandemije i doprinose pogoršavanju socijalne i gospodarske klime. Visoke cijene energije, rastuća inflacija i uvećani opći troškovi života mogli bi mnoga kućanstva dovesti u nesiguran ekonomski položaj, posebno obitelji s nižim dohotkom koje veći dio svojih prihoda troše na energiju i hranu, čime bi se preokrenuo napredak postignut posljednjih godina u smanjenju nezaposlenosti, siromaštva i nejednakosti u mnogim zemljama.
- 4. Rat je prouzročio i golemu humanitarnu krizu s obzirom na to da je od početka sukoba više od 12 milijuna Ukrajinaca pobjeglo iz svoje zemlje.** Priljev izbjeglica u Europu u nizu država članica EU-a iscrpljuje kapacitete za prihvata i pružanje zaštite osobama koje bježe od rata te uvelike opterećuje sustave socijalne zaštite i socijalne uključenosti u cijeloj Europi.

5. **Prije ruske invazije na Ukrajinu općenito su se mogli uočiti pozitivni pomaci u pogledu socijalne situacije, pri čemu je većina pokazatelja instrumenta za praćenje uspješnosti socijalne zaštite za 2021. uglavnom ukazivala na pozitivne promjene u državama članicama, kao odraz učinka oporavka i doprinosa sustavâ socijalne zaštite i socijalne uključenosti, kao što su ponajprije:**

- **smanjenja rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti** u više od trećine država članica, što je posebno odraz smanjenja **teške materijalne i socijalne oskudice** u mnogim zemljama, no s **neujednačenijim kretanjima** u pogledu stope izloženosti riziku od siromaštva i udjela stanovništva koje živi u kućanstvima u kojima (gotovo) nema zaposlenih;
- **znatna smanjenja dubine siromaštva** općeg stanovništva u otprilike trećini država članica, zajedno sa **smanjenjima postojanosti siromaštva** u polovini zemalja, što je djelomično odraz **povećanjâ učinka socijalnih transfera** u trećini država članica;
- **položaj djece općenito se poboljšao** u mnogim državama članicama, što se odražava u smanjenjima rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti, njihove stope materijalne i socijalne oskudice te jaz u siromaštva kod djece (iako su za potonje zabilježena povećanja u sedam država članica);
- **situacija za mlade također se poboljšala**, uz smanjenja stope pripadnosti skupini NEET¹ te broja osoba koje rano napuštaju školovanje u trećini zemalja;
- zabilježena su kontinuirana **povećanja stope zaposlenosti starijih radnika** u dvije trećine država članica, što je odraz poboljšanja na tržištu rada u 2021.;
- **poboljšanje situacije** u pogledu **siromaštva i relativnog dohotka starijih osoba** (u dobi od 65 godina ili više), uz smanjenja njihove stope izloženosti riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti u gotovo polovini zemalja.

¹ Mladi koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih.

6. **Međutim, na određena je područja trebalo obratiti pozornost u pogledu kretanja u 2021., a to su:**
- povećanja stope **dugotrajne nezaposlenosti** u gotovo trećini država članica;
 - povećanja **udjela stanovništva koje živi u kućanstvima u kojima (gotovo) nema zaposlenih** u trećini država članica;
 - neujednačena kretanja u pogledu **dohodovne nejednakosti**, sa smanjenjima u trećini država članica, no i povećanjima u sličnom broju.
7. **Europskim stupom socijalnih prava, zajedno s glavnim ciljevima EU-a u području zapošljavanja, vještina i smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti, uključenima u Akcijski plan za provedbu stupa, utvrđuje se potrebni okvir za djelovanja na razini EU-a i država članica.** Obveze država članica, predstavljene ministrima EU-a za zapošljavanje i socijalna pitanja u lipnju 2022., dosežu glavne ciljeve EU-a ili ih čak premašuju. Budući da su ciljevi međuovisni i da se međusobno osnažuju, trebalo bi poduzeti koherentna djelovanja politike u svim područjima politika. U pogledu cilja smanjenja siromaštva, u većini država članica broj osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti ostao je nepromijenjen ili se smanjio u odnosu na 2019.
8. **U trenutačnom nestabilnom okruženju EU i države članice trebali bi nastaviti uvoditi ciljeve i učinkovite mjere politike za jačanje socijalne uključenosti i socijalne zaštite te smanjenje rizika za ranjiva kućanstva i pojedince.** Mjerama koje nadilaze domenu socijalne politike također bi se trebalo doprinijeti poboljšanju socijalne situacije u cijeloj Uniji. U svim reformama, među ostalim onima koje se odnose na zelenu i digitalnu tranziciju, potrebno je uzeti u obzir socijalna pitanja i pitanja povezana sa zapošljavanjem. Veća upotreba procjena distribucijskog učinka može pomoći u sprečavanju štetnih socijalnih učinaka.

9. **Potrebno je daljnje jačanje sustavâ socijalne zaštite kako bi se povećala njihova otpornost i kako bi im se omogućilo da odgovore na trenutačne i predstojeće izazove.**

Proces modernizacije, koji je u mnogim državama članicama u tijeku, treba se nastaviti provedbom načela aktivnog uključivanja, s naglaskom na primjerenju potpori dohotku, potpori za socijalnu integraciju i potpori za sudjelovanje na tržištu rada, uz pružanje pristupačnih i kvalitetnih usluga. Osiguravanje pokrivenosti nestandardnih radnika i samozaposlenih osoba sustavima socijalne zaštite trebalo bi ostati prioritet. Potrebne su učinkovite politike kako bi se riješilo pitanje neiskorištenosti naknada, uz daljnja pojednostavljenja postupaka i integracije pri pružanju naknada te uz veću transparentnost sustavâ socijalne zaštite, uz potporu digitalnih tehnologija.

10. **S obzirom na socijalni i gospodarski učinak agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine, treba nastaviti jačati postojeće socijalne sigurnosne mreže, kao i ciljane napore za potporu ranjivijim skupinama.** Mjere za ublažavanje gospodarskog učinka rasta cijena energije, posebno za kućanstva s niskim prihodima, borba protiv sve prisutnijeg beskućništva i stambene isključenosti, potpora ranjivim obiteljima i djeci te kontinuirana potpora ukrajinskim izbjeglicama za pristup osnovnim uslugama i tržištu rada trebali bi ostati prioritetna pitanja na razini EU-a i nacionalnoj razini.

11. **U kontekstu starenja društva te gospodarstva i tržišta rada koja se mijenjaju, trebalo bi zadržati napore usmjerene na osiguravanje primjerenosti i održivosti mirovinskih sustava.** Djelovanja za prilagodbu dobi ili karijernih zahtjevâ za umirovljenje, naknada ili stopa akumuliranja kojima se odražava razvoj očekivanog životnog vijeka trebalo bi dopuniti strategijama aktivnog starenja i fleksibilnim mogućnostima rada, uključujući mogućnost kombiniranja mirovina s dohotkom od rada, te osigurati pravedno postupanje prema radnicima s dugim karijerama koji su rano ušli na tržište rada. Politikama bi se trebao ujedno olakšati pristup mirovinskim sustavima za osobe u različitim oblicima nestandardnog zaposlenja te samozaposlenima. Rješavanje problema trajne razlike u mirovinama među spolovima zahtijevat će veće i bolje sudjelovanje žena na tržištu rada, i to putem napora za uklanjanje razlike u plaći na temelju spola i potpornih politika za osobe s obvezama skrbi, uključujući pristup visokokvalitetnoj i cjenovno pristupačnoj skrbi, mjere ravnopravnog roditeljstva za olakšavanje ponovnog ulaska na tržište rada nakon prekida u karijeri, kao i bodove za skrb ili druge mehanizme kojima se pružateljima skrbi (uglavnom ženama) nadoknađuje vrijeme provedeno izvan plaćenog posla radi skrbi o članovima obitelji.
12. **Pandemija bolesti COVID-19 ukazala je na potrebu za jačanjem kapaciteta nacionalnih zdravstvenih sustava kako bi se poboljšali zdravstveni ishodi u pogledu stanovništva i bolje odgovorilo na buduće krizne događaje.** U tu svrhu i dalje su ključne snažnija integracija i koordinacija zdravstvenog i socijalnog sektora. Preusmjeravanje pružanja usluga s bolnica na primarnu skrb i dalje je ključan prioritet, među ostalim ulaganjima u nove jedinice primarne zdravstvene zaštite, povećanim uvođenjem rješenja e-zdravstva i ponovnim usmjeravanjem na prevenciju bolesti i promicanje zdravlja. Trebalo bi ojačati kapacitete medicinskog osoblja, među ostalim povećanjem mogućnosti osposobljavanja i mjerama potpore za poboljšanje privlačnosti medicinske struke. Treba uskladiti poticaje na regionalnoj i podregionalnoj razini te nacionalne okvire za procjenu kvalitete kako bi se riješio problem nejednake raspodjele zdravstvenih djelatnika i osigurala jednakost među svim regijama.

13. **Treba osigurati pristup primjerenoj, cjenovno pristupačnoj i kvalitetnoj dugotrajnoj skrbi u EU-u s obzirom na starenje stanovništva.**² Trebalo bi poboljšati primjerenost socijalne zaštite za dugotrajnu skrb kako bi dugotrajna skrb bila pravodobna, sveobuhvatna i cjenovno pristupačna onima kojima je potrebna. Dostupnost dugotrajne skrbi trebalo bi osigurati u svim okruženjima, među ostalim razvojem i/ili poboljšanjem kućne njege i skrbi u zajednici, s posebnim naglaskom na uklanjanju teritorijalnih razlika. Trebalo bi osigurati visokokvalitetne kriterije i standarde u svim okruženjima dugotrajne skrbi, a osiguranje kvalitete trebalo bi ojačati kako bi se odgovorilo na postojeće strukturne nedostatke u pružanju skrbi, uzimajući u obzir i sve veće raznolikosti usluga skrbi, okruženja za skrb i preferencija korisnika skrbi. Potrebni su pristupi usmjereni na pojedince i integrirano pružanje usluga, popraćeni preventivnim mjerama i potporom za samostalan život u svim okruženjima skrbi. Trebalo bi riješiti pitanja potreba za vještinama i manjka radnika, među ostalim osiguravanjem pravednih radnih uvjeta. Napore za jačanje pružanja visokokvalitetne formalne skrbi trebalo bi popratiti mjerama za pružanje potpore neformalnim pružateljima skrbi, među ostalim osposobljavanjem, savjetovanjem, psihološkom potporom, povremenom skrbi, potporom za usklađivanje poslovnog života i obveza skrbi te financijskom potporom.
14. **U širem kontekstu skrbi potrebne su i mjere za poboljšanje dostupnosti, kvalitete i cjenovne pristupačnosti ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja** kako bi se podržao razvoj dobrobiti, vještina i kompetencija djece, prekinuo međugeneracijski prijenos siromaštva i poduprlo sudjelovanje roditelja na tržištu rada.
15. **Napore za poboljšanje pokrivenosti i primjerenosti sustava socijalne zaštite, mirovina, zdravstvene skrbi i dugotrajne skrbi trebalo bi dopuniti promišljanjima o tome kako te sustave financirati, s obzirom na to da primjerenost i održivost idu ruku pod ruku.** Iako je ravnoteža među različitim izvorima financiranja i dalje specifična u svakoj državi članici, bilo bi korisno nastaviti raspravu o novim i alternativnim izvorima financiranja. Države članice trebale bi nastaviti upotrebljavati postojeće fondove EU-a, posebno ESF+ i Mehanizam za oporavak i otpornost, kako bi poduprle svoje napore u pogledu reformi.

² Ne dovodeći u pitanje aktualne pregovore o Preporuci Vijeća o pristupu cjenovno pristupačnoj visokokvalitetnoj dugotrajnoj skrbi (COM(2022) 441).

16. **Europski semestar i dalje je učinkovit koordinacijski alat** za poticanje održivog i uključivog gospodarskog rasta, konkurentnosti, zapošljavanja i odgovarajuće socijalne zaštite i socijalne uključenosti. Budući da su mnoge reformske mjere koje su države članice poduzele dio nacionalnih planova za oporavak i otpornost, i dalje je ključno da Vijeće EPSCO i njegova savjetodavna tijela budu aktivno uključeni u kontinuirano praćenje provedbe tih planova.
17. Kako bi se ojačala socijalna Europa i podržala provedba europskog stupa socijalnih prava na razini EU-a i država članica, uzimajući u obzir odgovarajuće nadležnosti, **trebalo bi održavati konstruktivan dijalog između institucija EU-a, država članica, socijalnih partnera i organizacija civilnog društva.**
18. Europska komisija poziva se da navedene smjernice politika uzme u obzir u pripremnom radu na godišnjem pregledu održivog rasta za 2023.